

Sygn. akt V CSK 133/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych
i Autostrad Oddziału we W.
przeciwko Gminie L.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 stycznia 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Okręgowego
z dnia 15 grudnia 2011 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania apelacyjnego
i kasacyjnego, pozostawiając szczegółowe wyliczenie
referendarzowi sądowemu w Sądzie Rejonowym w K.**

Uzasadnienie

Skarb Państwa reprezentowany przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad w W. wniósł o zasądzenie od Gminy L. kwoty 55 318,39 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 marca 2011 r. do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 6 lipca 2011 r. uwzględnił powództwo w całości. Ustalił, że oświetlony odcinek drogi L. – D. znajduje się w ciągu drogi krajowej nr 8 i jest położony na terenie Gminy L. Pozwana nie zawarła umowy z dostawcą na dostawę energii elektrycznej do zasilania oświetlenia drogowego tego odcinka drogi, a powód poniósł koszty oświetlenia w kwocie 55 318,39 zł od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 7 lutego 2011 r.

Sąd Rejonowy, powołując się na art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.), uznał, że finansowanie oświetlenia dróg publicznych, znajdujących się na terenie gminy, jest związane z prowadzoną przez gminę gospodarką finansową. W ujęciu ścisłym oznacza to finansowanie kosztów energii elektrycznej pobranej przez punkty świetlne oraz koszty ich budowy i utrzymania (art. 3 pkt 22 Prawa energetycznego). Od dnia 1 stycznia 2004 r. obowiązek finansowania oświetlenia przez gminę dotyczy wszystkich dróg publicznych, znajdujących się na jej terenie, czyli także dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych, które nie pozostają w zarządzie gminy. Zdaniem Sądu Rejonowego, skoro w okresie od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 7 lutego 2011 r. powód jako podmiot zobowiązany do zapewnienia bezpieczeństwa na drogach poniósł koszty w kwocie 55 318,39 zł, po jego stronie powstało roszczenie o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia, a po stronie pozwanej Gminy - obowiązek zwrotu nienależnej korzyści (art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 1 i 2 k.c.).

Pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 15 grudnia 2011 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddalił i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 3 617 zł tytułem kosztów procesu oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej 4 566 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Uzupełnił ustalenia dokonane przez Sąd Rejonowy, dopuszczając dowód z pisma pozwanej z dnia 10

lutego 2011 r. na okoliczność otrzymania przez powoda w dniu 15 lutego 2011 r. oświadczenia pozwanej o braku jej zainteresowania nieodpłatnym przejęciem oświetlenia znajdującego się przy drodze krajowej nr 8 na odcinku L. – D. Sąd Rejonowy, nie uwzględniając tego dowodu, nie dostrzegł, że powód przed zawarciem dnia 11 grudnia 2006 r. umowy z dostawcą energii nie wzywał pozwanej do zawarcia takiej umowy z dostawcą, nie wskazał, iż zawiera umowę w zastępstwie Gminy zobowiązanej na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy - Prawo energetyczne, nie zastrzegł, że będzie dochodzić zwrotu spełnionego świadczenia od pozwanej ani nie prowadził z pozwaną jakichkolwiek rozmów w sprawie przejęcia infrastruktury czy też finansowania kosztów oświetlenia przedmiotowej drogi. Powód, zawierając z dostawcą energii wskazaną umowę, niewątpliwie znał stan prawny, uzasadniający brak po jego stronie obowiązku dokonania tej czynności prawnej. Skoro zatem nie zastrzegł sobie prawa zwrotu wydatków na oświetlenie drogi, to - zgodnie z art. 411 pkt 1 k.c. - nie może żądać zwrotu poniesionego na rzecz sprzedawcy energii świadczenia w kwocie 55 318,39 zł. Zdaniem Sądu Okręgowego, w niniejszej sprawie nie mają zastosowania przepisy dotyczące prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, bowiem powód nie zawiadomił pozwanej o zawarciu umowy z dostawcą energii.

Reprezentująca powoda Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa wniosła skargę kasacyjną, w której zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 752 w związku z art. 753 § 2, art. 405 oraz art. 411 pkt 1 w związku z art. 410 § 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie powstało zagadnienie prawne, czy pokrycie przez Skarb Państwa kosztów oświetlenia dróg publicznych, znajdujących się na terenie gminy, w sytuacji, gdy art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy - Prawo energetyczne do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną zalicza finansowanie oświetlenia dróg publicznych znajdujących się na jej terenie, mają zastosowanie przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, w tym o świadczeniu nienależnym (art. 405, 410 i 411 k.c.), czy też przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 752 i nast. k.c.). Zagadnienie to zostało wyjaśnione przez

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lipca 2012 r., II CSK 724/11 (niepubl.). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko wyrażone w tym wyroku i przedstawioną w nim argumentację prawną.

W wypadku obu wyżej wymienionych podstaw prawnych osoba dokonująca wydatków działa bez podstawy prawnej i w obu wypadkach osoba, za którą jest wykonany ustawowy obowiązek, odnosi korzyść. Prowadzenie spraw przez *negotiorum gestora*, jak i działanie zubożonego może nastąpić przez dokonanie czynności prawnych i faktycznych. Istnieją jednak również różnice między przesłankami zastosowania wyżej wymienionych przepisów. W wypadku bezpodstawnego wzbogacenia korzyść musi się wiązać z przesunięciem majątkowym pomiędzy zubożonym a wzbogaconym, natomiast w wypadku prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia takiego wymagania nie ma, a ponadto korzyść należy oceniać z subiektywnego punktu widzenia osoby zainteresowanej z uwzględnieniem aspektów obiektywnych, przy czym wartość poniesionych wydatków nie musi być tożsama z korzyścią. *Negotiorum gestor* jest zobowiązany do działania w interesie osoby zainteresowanej i na jej rachunek, zgodnie z jej prawdopodobną wolą, a także jest zobowiązany do zachowania należytej staranności, zawiadomienia osoby zainteresowanej, złożenia rachunku oraz wydania uzyskanych przedmiotów majątkowych. Wynika z tego, że istnieją istotne różnice w przesłankach zastosowania obu podstaw prawnych. Jeżeli zatem działanie osoby, która poniosła wydatki, spełnia kryteria prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, należy zastosować tę podstawę prawną, natomiast jeżeli brak jest okoliczności faktycznych pozwalających na taką kwalifikację, zaś powód twierdzi, że został zubożony, natomiast pozwany odniósł korzyść i jest zobowiązany do jej zwrotu, należy stosować przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Wybór podstawy prawnej należy do powoda i on powinien wskazać i udowodnić, zgodnie z art. 6 k.c., okoliczności uzasadniające zastosowanie danej podstawy prawnej. Jeżeli powód podstawy prawnej nie wskaże, podstawę odpowiedzialności pozwanego ustala sąd w świetle przytoczonej podstawy faktycznej, przy czym z uwagi na konkurencyjność obu wskazanych podstaw prawnych ustalenie, że stanowią ją przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia, wyłącza, niezależnie od oceny zasadności żądania, zastosowanie przepisów

o bezpodstawnym wzbogaceniu. Reasumując, podstawę odpowiedzialności osoby, za którą bez podstawy prawnej inny podmiot wykonał obowiązek ustawowy, ponosząc z tego tytułu wydatki, stanowią albo przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia (art. 752 i nast. k.c.), albo przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 – 409 k.c.), przy czym wybór roszczenia należy do powoda i zastosowanie pierwszej z nich wyłącza drugą. Dopiero stwierdzenie, że okoliczności faktyczne nie pozwalają na kwalifikację stosunku jako prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, pozwala na zastosowanie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Mieć także należy na uwadze, że nie będą miały zastosowania przepisy regulujące szczególną postać bezpodstawnego wzbogacenia, tj. nienależnego świadczenia (art. 410 k.c.) i w konsekwencji nie będzie miał zastosowania powołany przez Sąd drugiej instancji art. 411 k.c.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że nie mają zastosowania przepisy dotyczące prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, bowiem powód nie zawiadomił pozwanej o zawarciu umowy z dostawcą energii. Należy w związku z tym podkreślić, że, zgodnie z art. 753 § 1 k.c., prowadzący cudzą sprawę bez zlecenia powinien „w miarę możliwości” zawiadomić o tym osobę, której sprawę prowadzi. Brak zawiadomienia pozwanej o zawarciu umowy z dostawcą energii nie wyklucza zatem kwalifikacji zachowania powoda jako prowadzenia cudzej sprawy bez zlecenia. Zgodnie zaś z art. 754 k.c., „Kto prowadzi cudzą sprawę wbrew wiadomej mu woli osoby, której sprawę prowadzi, nie może żądać zwrotu poniesionych wydatków i odpowiedzialny jest za szkodę, chyba że wola tej osoby sprzeciwia się ustawie lub zasadom współżycia społecznego.”. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy dopuścił dowód, z którego wynika, że pozwana złożyła oświadczenie o „braku jej zainteresowania nieodpłatnym przejęciem oświetlenia znajdującego się przy drodze krajowej nr 8 na odcinku L. – D.”. Przeoczył jednak, że złożenie takiego oświadczenia pozostaje w oczywistej sprzeczności z art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy - Prawo energetyczne.

W konsekwencji należy przyjąć, że w niniejszej sprawie, jak trafnie podkreślono w skardze kasacyjnej, znajdują zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.